

5 Vogels

5.1 Nestkasten

5.1.1 Waarom nestkasten plaatsen?

De meeste vogels die in tuinen en boomgaarden kunnen voorkomen, leefden oorspronkelijk in bossen of bosrijke omgevingen. De oude bossen hadden vroeger meer oude of dode bomen, in deze bomen werden nestholtes gemaakt door spechten. Na de spechten werden deze holtes gebruikt door andere vogels. Naargelang de holte groter werd, konden ook uilen of vleermuizen er gebruik van maken. Ook kwamen er natuurlijke holtes door het inrotten van takken of spleten.

In de huidige bossen en landschappen komen deze bomen niet meer of minder voor. Dikwijls worden deze bomen uit veiligheidsoverwegingen omgezaagd. Binnen de huidige bosbouw en reservaten wordt er meer aandacht geschonken aan het behoud van dergelijke bomen. Ook worden dode bomen, die nog rechtstaan of omgevallen zijn, behouden. Op deze bomen leven een ganse reeks van insecten en andere organismen.

In oude hoogstambomen kan men ook holtes vinden in de stam of de dikke takken. In de moderne laagstamaanplantingen is er geen plaats of mogelijkheid om holtes te laten ontstaan.

Door het verdwijnen van deze natuurlijke holtes zijn veel holenbroedende vogels en vleermuizen zeldzamer geworden.

Oude woningen hadden ook allerlei holtes of spleten waar vogels en vleermuizen konden schuilen of hun nesten maken.

In oude graan- of hooischuren werden er zelfs 'uilengaten' voorzien, zodat deze prooivogels de knaagdieren konden bejagen.

Vandaag worden de huizen en gebouwen zodanig gebouwd, dat ze volledig lucht- en winddicht zijn. Hierdoor is er een groot verlies aan nest- of kraamplaatsen. Door het verdwijnen van al deze holtes en schuilplaatsen, is het nodig om kunstmatige holtes en schuilplaatsen ter beschikking te stellen aan deze vogels en dit onder de vorm van nestkasten. Bij nieuwbouw zou men ook kunnen gebruik maken van speciale nestkasten, die inpasbaar zijn in muren of op het dakwerk.

Vroeger waren er dus veel nestholtes van allerlei soorten en met uiteenlopende maten. Deze werden gebruikt door de vogels en vleermuizen om te nestelen, broeden, als kraamkamer, slaap-, schuil- of overwinteringsplaats. Standaardmaten waren er dus niet voorhanden, maar er was meer keuze. Hierdoor konden de vogels en vleermuizen een keuze maken en kon men nagaan welke voorkeur ze hadden. Aan de hand hiervan werden er dan door de mens maten van nestkasten opgesteld, in functie van de bewoners.

Bepaalde maten moeten dus gerespecteerd worden. De belangrijkste parameters zijn:

- Invlieg- en uitvliegopening :
 - o Bepaalt de soort die komt nestelen.
 - o Hierdoor kan gericht gewerkt worden op soorten die men wilt bevorderen.
- Doormeter van de nestkast :
 - o Is belangrijk voor de maximale doormeter van het nest.
 - o Is belangrijk voor het opgroeien van de jonge vogels, zonder elkaar te vertrappelen.
- Diepte van de nestkast vanaf het uitvlieggat :
 - o Is belangrijk voor de maximale hoogte van het nest.
 - o Afhankelijk van de grootte van de jongen is de diepte verschillend.
 - o Voorkomen van predatie
 - o Niet te hoog zodat de jongen kunnen uitvliegen.

Wat eveneens belangrijk is, is de plaats en de hoogte waar de nestkasten worden opgehangen. Dit wordt onder andere bepaald door de leefomgeving van de vogels.

5.1.2 Aantal nestkasten

Sommige vogels hebben meer dan 1 legsel per jaar. Hiervoor gebruiken ze meestal een nieuw nest of een nieuwe nestkast.

Dikwijls is het vrouwtje kieskeurig en daarvoor moet het mannetje verschillende nestplaatsen voorstellen aan het vrouwtje. Na het maken van haar keuze zal het nest verder afgewerkt worden.

Tijdens de nestperiode zoekt het mannetje een lege nestkast om te schuilen en te slapen.

In de winter worden nestkasten gebruikt om te schuilen. Dikwijls kan men dan meerdere vogels samen vinden in één nestkast die elkaar warm houden.

Het heeft bijgevolg zin om meerdere nestkasten te plaatsen voor éénzelfde soort. Anderzijds moet er opgelet worden met het plaatsen van teveel nestkasten voor dezelfde soort op een kleine oppervlakte met een laag voedselaanbod. Dit zou kunnen leiden tot een te groot aantal nesten en bij onvoldoende voedsel leidt dit tot sterfte van de jonge vogels.

Daarentegen in gebieden met veel en afwisselende vegetatie, zoals in tuinen of in de nabijheid van bosjes, kunnen er meer nestkasten geplaatst worden.

Het is goed om te starten met een aantal nestkasten en wanneer deze allemaal bewoond zijn, kan men er nog meer plaatsen.

Wanneer 60 tot 80 % van de nestkasten gebruikt wordt als broedplaats, is dit een optimum. De andere nestkasten worden dan niet of als slaapplek gebruikt. Wanneer nestkasten na meerdere jaren niet gebruikt zijn geweest, kan men deze beter op een andere plaats hangen.

Algemeen worden er 3 tot 6 nestkasten per ha aanbevolen voor kleine vogels, waarvan 1 tot 2 kasten met een diameteropening van 26 – 28 mm en de overige met 30 – 32 mm. De kasten worden op minstens 50 m van elkaar geplaatst. In hagen en aan gebouwen kunnen ook nog andere nestkasttypes geplaatst worden.

In gebieden met kleine fruitpercelen omgeven door veel hagen en bosjes, worden er zelfs tot 15 kasten per ha aangeraden.

5.1.3 Plaatsen – ophangen van nestkasten

In boomgaarden worden de nestkasten voor kleine vogels vooral aan de steunpalen vastgemaakt. Bij hoogstamboomgaarden kan dit aan de stammen zelf of aan één van de gesteltakken.

Hang geen nestkasten in bomen, die mechanisch geschud worden. De nesten zouden verstoord worden, maar vooral beschadigd kunnen worden.

In hagen, tuinen, aan bomen, aan gebouwen of in gebouwen kunnen ook nestkasten gehangen worden, afhankelijk van de soort die men wil bevorderen.

Plaats de nestkasten liefst in een rustige zone.

Indien er hagen of bosjes aanwezig zijn, de nestkasten bij voorkeur plaatsen in deze zone van de boomgaard.

De ophanghoogte wordt bepaald door de soort.

Voorbeelden:

- tot 1 m hoogte in dicht struikgewas, voor het winterkoninkje en roodborstje
- op 3 tot 4 m hoogte tegen een gebouw met vrije aanvliegroute, voor roodstaart en grauwe vliegenvanger
- minstens 4 tot 6 m hoog met een vrije aanvliegroute, voor uilen.
- mezen zijn de meest flexibele soorten, maar hebben liefst een hoogte boven de 2 meter.

In de boomgaard worden ze meestal op ooghoogte geplaatst, voor een gemakkelijk onderhoud van de nestkast.

Het invlieggat wordt liefst naar het zuid-oosten geplaatst, met de opening weg van de overheersende winden en als bescherming tegen de regeninslag.

In fruitteeltaanplantingen ook rekening houden met de spuitrichting, om te voorkomen dat er rechtstreeks spuitnevel in de nestkast komt, de opening dus best met de rijrichting mee hangen en niet loodrecht op het rijpad.

De nestkasten loodrecht ophangen of lichtjes voorovergebogen, zodat het er niet inregent.

Er moet een vrije in- en uitvliegmogelijkheid zijn, bijgevolg moeten de takken voor het uitvlieggat regelmatig verwijderd worden.

Plaats de nestkast echter ook niet in de volle zon, anders wordt het te warm in de nestkast voor de eieren, de broedende vogel of de jongen. Vleermuizen daarentegen hebben graag een warme kraamkamer voor hun jongen, daarom plaatst men verschillende kasten op dezelfde paal om keuzemogelijkheden te hebben.

De nestkasten moeten altijd goed vastgemaakt worden. Bij het vastmaken aan een boom, ervoor opletten dat de boom ongestoord verder kan groeien. Voor mezen kan men nestkastjes ophangen aan takken, omdat ze het zwiepen ervan verdragen.

Bij uilen wordt er bij het plaatsen van de nestkast een laag turf, stukken schors of oude houtsnippers in de nestkast gelegd. Nadien wordt enkel het teveel aan braakballen weggenomen.

Bij de torenvalk wordt bij het plaatsen ook een laag turf, kort stro, kleine takjes of een oud duivennest in de kast gelegd. Nadien moet deze meestal niet meer zuiver gemaakt worden.

De nestkasten worden het liefst in de herfst opgehangen. Zo kunnen ze in de winter als slaapplekken gebruikt worden. Vanaf het einde van de winter of in het vroege voorjaar beginnen sommige vogels al met het afbakenen van hun territorium.

Plaats geen nestkasten op te zichtbare plaatsen, dikwijls worden deze nestkasten ontvreemd of ze worden sneller opengemaakt en verstoord tijdens het broeden. Nestkasten langs wegen met veel verkeer zijn de oorzaak van veel vogelsterfte (tot 50% en meer). Bij het uitvliegen van het nest worden de vogels dikwijls door de auto's aangereden.

5.1.4 Voorkomen van predatie of nestroof

Vogelnesten (oudere vogels, eieren en jonge vogels) kunnen leeggeroofd worden door mens en dier. Kraaiachtigen, spechten, roofvogels, eekhoorns, marterachtigen, katten, slaapmuizen of ratten kunnen nesten leegroven. Hoe groter de invliegopening, des te gemakkelijker dit kan. De vroege nesten zijn gevoeliger voor predatie, omdat de bomen minder in blad staan. In de wilde natuur gebeurt dit ook en is dit een deel van de voedselpiramide.

Nestpredatie kan voorkomen of verminderd worden door enkele maatregelen te nemen:

- Geen zitstokjes gebruiken onder het invlieggat, hierdoor kunnen geen grotere vogels voor de nestkast komen neerzitten.
- Het dak ver genoeg laten overhellen, hierdoor kunnen de rovers niet vanaf het dak in het invlieggat geraken.
- Nestkastjes bouwen met een voorbouw of uitstekend invlieggat, hierdoor vergroot men de afstand tot het nest.
- Werken met voldoende diepe nestkasten, hierdoor is er voldoende afstand tussen de invliegopening en het nest of de jongen.
- Geen nestkasten langs of op een dikke tak, hierdoor voorkomt men dat rovers gemakkelijk aan de nestkast geraken.
- Nestkastjes gebruiken met een tussenkamer (zoals de steenuilkast).
- Om nestkasten te beschermen tegen het pikken van spechten en vooral van de bonte spechten, kan men het invlieggat beschermen door het plaatsen van een metalen plaat rondom het invlieggat. Het invlieggat in deze plaat moet 0,5 – 1 mm groter zijn dan het originele vlieggat, om verwondingen te voorkomen aan de scherpe randen. De nestkast kan ook afgeschermd worden met ijzerdraadgaas.

- Halfopen nestkasten of balkontypes kunnen ook beschermd worden, door het plaatsen van vogelgaas rondom de nestkast. Aan de voorzijde van de nestkast voorziet men een voorbouw van 20-25cm, gemaakt van ijzerdraad gaas met een opening van 7cm. (zie foto →)
- Boomstammen voorzien van een antiklimkraag tegen katten en marterachtigen.

5.1.5 Materiaalkeuze

Om zelf nestkasten te maken, gebruikt men massief hout of multiplex (voor buitengebruik; bestaande uit minstens 4 lagen).

De houtdikte moet 1,5 tot bij voorkeur 2cm zijn, voor grote nestkasten zelfs dikker hout gebruiken. Dit om een goede isolatie te geven en om te voorkomen dat het in de zomer te warm wordt in de nestkast. Tevens trekken dikkere planken niet zo snel krom en barsten minder snel als ze goed droog zijn. Gebruik zeker geen voorbehandeld hout.

De planken zijn bij voorkeur ruw, zeker aan de binnenkant.

Gebruik liever een harde houtsoort, maar dit is meestal duurder. Sparren of dennenhout geniet de voorkeur op populieren of canadahout. Wel opletten met planken die nog veel hars vrijgeven, hierdoor zouden de veren van de vogels aan elkaar kunnen kleven.

In de handel zijn er ook nestkasten te koop. Bij het kopen van houten nestkasten vooral kijken naar de houtdikte en de juiste afmetingen. Er worden ook dikwijls houtbeton nestkasten verkocht. Deze zijn duurder in aankoop, maar hebben een langere levensduur, tot 20 jaar. Zij hebben een betere isolerende werking, herbergen minder parasieten en zijn beter bestand tegen aanvallen van kraaiachtigen en spechten.

Nestkast uit houtbeton

Plastieken nestkasten hebben geen goede isolatiewaarde en zijn te vochtig. Uitzondering hierop zijn de buisnestkasten voor mezen met een open bovengedeelte of speciaal gemaakte vleermuisnestkasten.

Nestkasten worden met nagels of nog beter met schroeven in elkaar gezet. Om het barsten van het hout te voorkomen, kunnen de gaten eerst voorgeboord worden.

Voor vleermuiskasten moeten alle kieren goed dicht zijn.

Het dak van de kast kan beschermd worden met teerdoek, vijverfolievlies, zink- of loodplaat.

Nadat de nestkasten gemaakt zijn, kan de buitenkant ervan beschermd worden met lijnzaadolie of een ander niet giftig en niet sterk ruikend houtbeschermingsmiddel.

5.1.6 Bouwen van nestkasten

Maten zijn minimum maten, groter kan ook.

Het gebruik van een ophanglat aan de rugzijde van de nestkast vergemakkelijkt het ophangen ervan. Tevens wordt de rugzijde hierdoor beschermd tegen langdurig vocht, wanneer ze tegen een boom of muur hangen.

In de bodem moeten er gaatjes voorzien worden, om eventueel regenwater af te voeren. Bij uilen kan dit nodig zijn voor de vloeibare uitwerpselen.

De nestkasten zo bouwen dat de voorzijde open kan voor het zuiver maken van de nestkast. Het mag ook een ander deel zijn dat opengaat.

5.1.7 Reiniging van nestkasten

Nestkasten moeten jaarlijks zuiver gemaakt worden. Dit wil zeggen dat oude nesten volledig worden weggenomen. De meeste vogels bouwen jaarlijks voor iedere broed een nieuw nest. Ofwel wordt een nestkast niet meer gebruikt ofwel bouwen ze een nieuw nest boven het oude nest. Hierdoor geraken de nestkastjes te vol.

De jonge vogels komen dan voor het invlieggat te liggen en kunnen zo gemakkelijker gepredateerd worden of uit het nest vallen. Oude nesten houden het vocht ook langer vast, zodat de nestkasten sneller rot worden.

De nestkasten worden het best na het broedseizoen zuiver gemaakt (in september – oktober). Dit kan ook tijdens het snoeien gebeuren.

Het verwijderen van oude nesten heeft ook als doel dat nestparasieten worden weggenomen. Deze nestparasieten kunnen een plaag en kwelling worden, voor zowel de oudere vogels als hun jongen. Volgende parasieten kunnen aangetroffen worden:

- Vogelvlooien: zitten wanneer aanwezig meestal voor het invlieggat.
- Vogelbloedvliegen: de larven zitten in het nestmateriaal.
- Mijten en teken.

Daarom wordt er aangeraden om gemakkelijk te openen nestkasten te gebruiken, waarvan de voorzijde opengaat. Met handschoenen het volledig nest uit de nestkast trekken. Niet juist voor de nestkast staan bij het verwijderen van oude nesten, om te voorkomen dat eventuele vlooiën zouden overspringen. Vogelvlooien voeden zich echter niet met mensenbloed.

Bij het zuiver maken van de nestkast de staat ervan controleren en ook of ze nog stevig vasthangen. Het zou spijtig zijn dat een nestkast met jonge vogels op de grond zou vallen.

Tijdens het broedseizoen de nestkasten niet storen.

Bij het controleren van nestkasten of bij het zuiver maken, kunnen soms andere bewoners dan verwacht waargenomen worden, zoals vleermuizen, eikelmuizen, hazelmuizen, muizen, wespen, hoornaren, hommels, enz. Om wespen te voorkomen, de nestkasten zeker niet in de volle zon plaatsen. Nestkasten met een kleinere opening worden sneller ingenomen door wespen.

De nestkasten van torenvalken en uilen worden niet systematisch zuiver gemaakt. Alleen wanneer er teveel braakballen aanwezig zijn, wordt er een deel weggenomen.

Wanneer men als teler onvoldoende voeling heeft met de aangegeven informatie, kan men ook contact opnemen met mensen die zich hebben toegelegd op de bescherming van vogels.

Zeker voor de grotere vogels zijn er gespecialiseerde personen. Neem contact op met deze mensen voor het deskundig maken, plaatsen en opvolgen van nestkasten.

Deze personen zijn ook geïnteresseerd in het opvolgen van de nestkasten en dikwijls ook in het ringen van de jonge vogels. Neem daarom ook contact op met deze mensen of werkgroepen (zie lijst nuttige adressen achteraan).

5.2 Vrijbroeders

Vrijbroeders zijn vogels die hun nest bouwen op de grond, in struiken, in bomen of zelfs op uitstekende delen van gebouwen. Voor het maken van een nest in struiken of bomen hebben de vogels nood aan een stevige basis. Deze basis kan gevormd worden door een gesplitste tak vertrekkende van de stam, gesplitste koptakken van bomen of struiken, geknotte koppen of harttakken van bomen of struiken of een platte dikke tak.

Deze geschikte nestplaatsen kan men trachten te creëren in de hagen. Door het planten van hagen en liefst gemengde hagen en door een aantal bomen of struiken te snoeien om geschikte nestplaatsmogelijkheden te creëren, kunnen deze vrijbroeders ook een plaats krijgen.

Door het planten van besdragende struiken, zullen deze vogels ook meer aangetrokken worden in de winter.

Andere methodes voor het maken van nestplaatsmogelijkheden zijn:

- Het aan elkaar binden van verschillende takken van een struik, zodat er een soort trechter ontstaat. De takken mogen niet te strak tegen elkaar gebonden worden, om voldoende sapstroom door te laten.
- Bussels van takken kunnen tegen elkaar gebonden worden. Zorg ervoor dat de takuiteinden van verschillende bussels goed door elkaar staan.

5.3 Overzicht van vogels

5.3.1 Torenvalk – *Falco tinnunculus*

Belang: Is één van de meest voorkomende roofvogels in België. Ongeveer 85% van zijn voedsel bestaat uit (woel) muizen en ratten, heeft een stabiliserend tot voorkomend effect op deze plagen.

Beschrijving

Rug is roodbruin met donkerbruine vlekken, staart met zwarte eindband (foto vilda). Mannetje heeft grijze kop, staart en stuit.

Basiskkenmerken

Lengte: 21-39 cm

Dagactief

Geluid: 'kiekiekie', op de broedplaats 'srie-srie'

Vlucht: biddende vlucht (*zie foto*)

Territoriumgrootte:

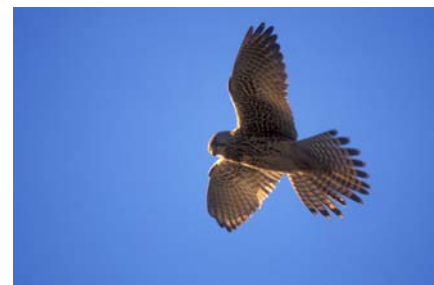
0,05 – 1,5 koppels/km²

(afhankelijk van het voedselaanbod)

Vleugelspanwijdte: 65-82 cm

Prooivogel

Standvast tot gedeeltelijk trekvogel

Biddende vlucht

Leefgebied

De torenvalk past zich zeer goed aan in alle leefgebieden, en komt bijgevolg voor in uitgestrekte akkerbouwgebieden tot in de steden.

Jachtwijze

Vanop een gekozen zitplaats (zitstang in boomgaard, straatverlichting, telefoonpalen, boom- en weidepalen) speuren ze naar een prooi. Ze vliegen ter plaatse, biddend (=klapwiekend).

Voedsel

Ze kunnen tot 1500 prooien per jaar verorberen. Per dag kunnen dit bijvoorbeeld 4 woelmuizen zijn in de winterperiode, tot 8 woelmuizen in de zomerperiode. Ongeveer 85 % van hun prooien zijn kleine knaagdieren; veld- en woelmuizen, maar ook spitsmuizen en mollen. Wanneer het aanbod knaagdieren beperkt is, worden er ook kleine vogels, grotere insecten, slakken en regenwormen gevangen.

Voortplanting

De torenvalk maakt zelf geen nest, maar gebruikt oude ekster-, kraaien- en duivennesten. Ook zoeken ze de nissen op in gebouwen, rotsen, torens of elektriciteitspalen. Open nestkasten opgehangen op 4 tot 6 m hoogte zijn ook zeer geschikt.

Ze leggen één keer per jaar 4 tot 6 roodbruin gevlekte eieren met een witte grondkleur in de periode begin april tot eind juli. Het vrouwtje broedt 27 tot 32 dagen op het nest. De jongen blijven daarna nog 30 dagen in het nest en nadien worden ze nog gedurende 4 weken door de ouders gevoed. Meestal overleven 3 à 4 jongen, afhankelijk van het voedselaanbod en het weer. Bij weinig voedsel kan de eileg uitgesteld worden. Gedurende jaren blijven ze trouw aan hun nest en partner.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanplanten van hagen en instandhouden van bosjes.

- ✓ Aanwezigheid van oude nesten of nestkasten.
- ✓ Aanhouden van onbewerkte stroken met een korte vegetatie om de prooien gemakkelijk te kunnen volgen.
- ✓ Plaatsen van zitstangen.
- ✓ Gebruik vallen tegen de knaagdieren en voeder deze aan de torenvalk.
- ✗ Gebrek aan bosjes en hagen.
- ✗ Gebruik van rodenticiden.

Nestkasten of Nesthulp

- Type: halfopen
- Bodem voorzien van een laag van 5 cm dik bestaande uit zaagsel, turf, aardkluitjes, takjes, kort stro of een oud duivennest.
- Plaatsing best zo hoog mogelijk op een paal (met een min van 4 m), in een boom, tegen een muur van een afgelegen gebouw of aan de rustige zijde van een gebouw.
- Opening niet op de zonzijde (zuiden), wel op het noordoosten
- In veel gebieden arm aan hoge bomen of struiken is dit de enige nestmogelijkheid.
- Aantal: 2 nestkasten per 100 ha, 1.000 m van elkaar.
- Afstand: nestkast tot 200 m afstand van gebouwen plaatsen.

- Plaats:

* Bij voorkeur waar problemen worden verwacht van woelmuizen – ratten, langs grachtkanten, taluds, langs permanente weiden of hoogstam percelen.

* Liever meer zitstangen plaatsen op de gevoelige plaatsen, dan verspreid over het perceel.

Afstand max. 100 tot 200 m van elkaar.

* Dwarshout dwars op de hoofd windrichting (Z-W).

- Bouw:

* Zitstang moet minstens paar meter boven de bomen uitsteken (4-5 m hoog).

* Dwarshout : T of enkele of dubbele driehoek, 30 tot 50 cm lang en een doorsnede van 3 cm.

- Aantal:

* 1 tot 5 per ha i.f.v. woelmuizen en ratten.

Zitstang

Dichtgetimmerd uilengat met jonge torenvalken

Torenvalknestkast, halfopen kast 50(B)x35(H)x35(D)cm, frontpaneel 15(H)cm. Dakplaat iets laten afhellen en een paar centimeter groter dan de bodemplaat.

5.3.2 Buizerd– *Buteo buteo*

Belang: Na de torenvalk de tweede meest voorkomende roofvogel in België. Ongeveer 70% van zijn voedsel bestaat uit woelmuizen en ratten, indien ze voldoende aanwezig zijn. Hierdoor hebben ze een stabiliserend effect op deze populaties.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 52-54 cm

Dagactief

Geluid: 'piauw'

Vleugelspanwijdte: 120-140 cm

Prooivogel

Stand-, zwerf- en trekvogel

Vlucht: hoog in de lucht rond cirkelend, ze kunnen uren rondzweven.

Territoriumgrootte: 0,1-1 koppel/km², afhankelijk van het voedselaanbod.

De kleur van een volwassen buizerd kan variëren, meestal donkerbruin met lichte vlekken op de veren.

Leefgebied

De buizerd leeft vooral in een bosrijke omgeving. Hij maakt zijn nest in grote bomen. Slechts uitzonderlijk werden al nesten waargenomen in de kop van een boom in fruitboomgaarden, die afgelegen zijn van menselijke activiteit. Hij jaagt in open en halfopen gebieden, op voorwaarde dat er voldoende zitplaatsen zijn. In België is de buizerd een broedvogel. De volwassen vogels zijn standvast, jonge vogels zwerven meer rond. In de winterperiode worden er veel buizerds waargenomen, die gemigreerd zijn uit Noord - Europa.

Jachtwijze

De buizerd jaagt van op een geringe hoogte, meestal van op een zitplaats (zoals een zitstang, boompaal, weidepaal, boom, omheining, strobalen,...). Ook op de grond zelf jaagt hij regelmatig naar mollen en aardwormen. Bij regenweer is de jacht beperkt.

Voedsel

Buizerd met prooi

De buizerd is een zware en onhandige vogel, daarom vangt hij vooral gemakkelijke en veel voorkomende prooien. Tijdens het seizoen past hij zijn voedsel aan. Prooien tot 500 gr kunnen gevangen worden. Grotere prooien zijn meestal zieke, verzwakte of gekwetste prooien. Veld- of woelmuizen vertegenwoordigen tot 70% van het voedsel, daarnaast worden ook mollen en andere kleine knaagdieren, tot zelfs konijnen gevangen. Ook kikkers, zieke of jonge vogels, insecten, aardwormen en slakken worden gegeten. Ze zijn zelfs verzot op aas (kadavers).

Voortplanting

De buizerd maakt een groot plat nest van takken, soms gebruikt hij ook een ander oud nest. Nesten worden meestal gebouwd aan de rand van een bos, op tenminste 8 m hoogte. Ze leggen 1 keer per jaar

2 tot 5 grijs-bruin gevlekte eieren, in de periode maart tot en met mei. Het vrouwtje broedt 30 tot 36 dagen. De jonge buizerds blijven 6 tot 7 weken op het nest, 1 tot 3 jongen overleven. Door de open neststructuur zijn de jongen blootgesteld aan regen en wind. Bij slecht weer is het sterftecijfer bijgevolg hoger.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van bossen of bosjes met enkele hoge bomen.
- ✓ Plaatsen van zitstangen.
- ✓ Plaatsen van nestkorven in hoge bomen.
- ✓ Aas uitleggen bij strenge winters met een langdurige sneeuwlaag.
- ✗ Monocultuur en grote landbouwgebieden zonder hoge bomen.
- ✗ Langdurige regenperiode tijdens en na de broedperiode.

Nestkasten of Nesthulp

Bouw: Nestkorven bestaan uit een plat kunstnest van gevlochten wilgentenen -takken of een basis van een ijzeren ring met kippengaas en takken met een doorsnede van min. 50 cm.

Plaats: - Nestkorven plaatsen aan de rand van het bos of in hoge solitaire bomen.
 - Op een hoogte van minimaal 8 à 10 meter.
 - Te bevestigen in de kop van een boom of op een platte tak.

Aantal: 2 kunstnesten per 100 ha

5.3.3 Ransuil – *Asio otus*

Belang: Vrij algemene broedvogel van bosachtige streken (meest voorkomende uil). Ongeveer 70 à 90% van zijn voedsel kan bestaan uit (woel) muizen en ratten.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 35-39 cm	Vleugelspanwijdte: 84-100 cm
Nachtactief	Prooivogel
Geluid: 'hoe-hoe-hoe'	Stand- en zwerfvogel

Vlucht : soepele gelijkmatige vlucht op geringe hoogte met diepe vleugelslagen.

Territoriumgrootte: 0,1 – 4,8 koppels/km².

In de winterperiode komen verschillende vogels samen in grote bomen (dennen) of dichte struiken. Dit is dan een gemeenschappelijke roestplaats, dicht bij huizen.

De ransuil is bruin met donkere strepen, heeft grote ogen met een oranje iris en donkere lange oorpluimen.

Leefgebied

De ransuil leeft in het bos, in hagen, boomrijen, boomgaarden en parken, soms zelfs aan de stadsrand. Ze leven in open landschap en boslandschap.

Jachtwijze

De ransuil jaagt al rondvliegend op geringe hoogte, maar ook vanuit zijn zitplaats. Ze jagen vooral in een open landschap. Tijdens het grootbrengen van de jongen gaan ze ook overdag op jacht.

Voedsel

De belangrijkste prooien van een ransuil zijn de kleine knaagdieren. Een koppel ransuilen eet tot 3300 woelmuizen per jaar. Daarnaast worden soms ook kikkers, kleine vogels, vissen en grote insecten gevangen. Vogels worden vooral gevangen in perioden met een sneeuwlaag.

braakbal

Voortplanting

De ransuil maakt zelf geen nest, maar gebruikt oude kraaien-, eksters- of duivennesten. Ze maken ook gebruik van nestkorven en nestbakken, die op 4 à 6 m hoogte geplaatst moeten worden.

In de periode maart tot juni legt het vrouwtje 2 tot 5 witte eieren. Het vrouwtje broedt 25 tot 30 dagen op het nest. De jongen blijven gedurende 20 tot 30 dagen op het nest en worden nadien nog gedurende 2 tot 3 maanden gevoed door de ouders. 2 à 3 jongen worden groot.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van bosjes van loof- en dennenbomen, of van hagen.
- ✓ Plaatsen van zitstangen en nestkorven.
- ✓ Gebruik vallen tegen knaagdieren.
- ✓ Aanwezigheid van hagen langs de wegen, vermindert het aantal verkeersslachtoffers omdat de uil op die manier verplicht wordt om eerst over de haag te vliegen vooraleer hij de weg kruist.
- ✗ Vernietiging van kraaiennesten.
- ✗ Gebruik van rodenticiden.
- ✗ Nabijheid van drukke wegen, aanrijdingen zijn soms tot 60 % de doodsoorzaak voor uilen.

Nestkasten of Nesthulp

- Nestkorf met een diameter van 30 tot 45 cm en 15 cm diep, V-vormig bestaande uit takken (wilgen) en gevuld met droog gras.
- Tot 8 nestkorven per ha in bomen of grote struiken (doornstruiken).
- Nesthoogte : van 0 tot 15 m hoogte, gemiddeld 4 à 6 m.
- Afstand tussen de nestkorven : 100 m.
- Nestbak, grote nestkast van ongeveer 34 (B) x 53 (H) x 34 (D) cm met een opening van 13 cm.
- Op de bodem een laag van 5 cm dik bestaande uit turf, zaagsel, schorsdelen, oude houtsnippers.

5.3.4 Kerkuil – *Tyto alba*

Belang: Ongeveer 95% van zijn voedsel bestaat uit woelmuizen, spitsmuizen, bosmuizen en andere muizen en ratten.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 33–39 cm Vleugelspanwijdte: 90–98 cm
 Nachtactief Prooivogel
 Geluid: ‘shrrreee’ Standvogel
 Vlucht : langzame vlucht met korte glijpauzes
 Territoriumgrootte: 0,03 – 0,5 koppels/km² afhankelijk van aanbod aan woelmuizen en nestgelegenheid.

De kerkuil is zandkleurig op de rug en wit (witte vorm) tot geelbruin (donkerbruine vorm) met kleine donkere vlekken op de buik. Hij heeft zwarte ogen en een grote witte hartvormige gezichtssluier.

Leefgebied

De kerkuil leeft vooral in open en eerder kleinschalige open landschappen, bestaande uit bosjes, weilanden, hagen, boomgaarden, cultuurgewassen of braakland. Ze leven in de nabijheid van mensen, maar blijven toch mensenschuw.

Jachtwijze

De kerkuil jaagt, in een langzame vlucht, al vliegend op ongeveer 1 à 3 meter hoogte. Ook al biddend (ter plaatse vliegen) en vanaf zitplaatsen (weipaaltjes, boompalen, zitstangen, enz.). Tijdens het broedseizoen zijn ze soms ook dagactief.

Voedsel

Een koppel kerkuilen eet per jaar zo’n 4000 prooien, voornamelijk woel- en bosmuizen maar ook spitsmuizen, woelratten en mollen. Eerder zelden vangt hij ook kleine vogels, grote insecten, kikkers of vleermuizen.

Voortplanting

Oorspronkelijk zocht hij een nestplaats in natuurlijke holtes (in oude bomen of rotsen), maar tegenwoordig zoekt de kerkuil een nestplaats op rustige plaatsen met een vrije aanvliegroute, in donkere nissen in schuren, loodsen, kerktorens, zolders of in nestkasten.

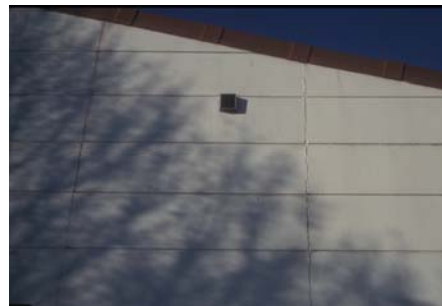
De kerkuil maakt zelf geen nest. De kerkuil legt 4 tot 7 witte eieren in de periode maart tot augustus. In het geval van een hoog voedselaanbod, kan er eventueel nog een 2^e legsel zijn. Indien er onvoldoende voedsel is, worden er geen eieren gelegd. Het vrouwtje broedt 30 tot 34 dagen, de jongen blijven 8 tot 10 weken op het nest. Afhankelijk van het weer en het voedselaanbod, worden 2 tot 8 jongen groot.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van hagen en weiden.
- ✓ Zitstangen op onbewerkte stroken met een korte vegetatie langs hagen, bossen, grachten of beken.
- ✓ Om de 20 à 30m zitstangen plaatsen, waar er veel muizen zitten.

- ✓ Aanwezigheid van hagen langs de wegen, vermindert het aantal verkeersslachtoffers omdat de kerkuil op die manier verplicht wordt om eerst over de haag te vliegen, vooraleer hij de weg kruist.
- ✓ Tijdens strenge winters met een sneeuwlaag graan strooien onder de zitstangen als voeder voor de kleine knaagdieren zodat de uilen kunnen eten.
- ✓ Plaatsing van nestkasten, 60 tot 80% van de populatie broedt in deze nestkasten, dit geeft een beter broedresultaat. Deze nestkasten dienen ook als slaappleatsen.
- ✓ Aanwezigheid van open nissen in kerktorens, schuren, loodsen en zolders. Deze nis heeft best een kleine opening van 15cm en een donker gangetje. Dit om te voorkomen dat andere vogels deze nestplaatsen gebruiken.
- ✓ Nestkasten beschermen tegen mogelijke toegang voor marters, hermelijnen of katten.
- ✓ Gebruik vallen tegen knaagdieren.
- ✗ Nabijheid van drukke wegen, aanrijdingen zijn soms tot 60 % de doodsoorzaak voor kerkuilen.
- ✗ Gebruik van rodenticiden.
- ✗ Gebrek aan voedsel tijdens strenge winters met een permanente sneeuwlaag.
- ✗ Kerktorens duivenvrij houden, door het plaatsen van gaasdraad zonder speciale invlieggaten voor de kerkuil.

Nestkasten

- De nestkast wordt best geplaatst met de opening direct tegen de gevel, met een inlooppijp (diameter 13-14cm), die 50cm lang is of zigzagt. In open zolders of schuren wordt de nestkast best geplaatst op de donkerste plaats, op het gebinte zodat de jongen oefenvluchten kunnen maken van balk tot balk.
- De nestkast is een gesloten nestbak van 45 (H) x 100 (B) x 45 (D) cm, met een opening van 15cm in de linkerbovenhoek.
- Nestbak met een tussenschot met een opening van 15cm in de één van de bovenhoeken, dit om een donker broedgedeelte te hebben.
- Ophanghoogte : 3 -20m hoog.
- Geen nestkast hangen in de nabijheid van wegen, minstens 500m ervan weg.
- Op de bodem een laag turf of zaagsel van 5cm leggen.
- Jaarlijks tot 2 jaarlijks een deel van de braakballen wegnemen.

5.3.5 Bosuil – *Strix aluco*

Belang: Zijn voedsel bestaat voor 50 à 70% uit woelmuizen en bosmuizen.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 37–46 cm	Vleugelspanwijdte: 90-104 cm
Nachtactief of tijdens schemering	Prooivogel
Geluid: ‘hoe-hoe-oe-oe’ en ‘kie-wiet’ (vrouwtje)	Standvogel

Territoriumgrootte: 0,5 – 2 koppels/km²

De bosuil heeft grote zwarte ogen. Zijn rug is licht tot donkergrijs of roodbruin. De buikzijde is lichter gekleurd.

Leefgebied

De bosuil leeft voornamelijk in bossen, maar ook in kleinere bossen, open parken en in steden.

Jachtwijze

Vooral vanaf een vaste zitplaats naar muizen. Tijdens de vlucht slaat de uil met zijn vleugels tegen de takken, zodat de vogels opschrikken tijdens hun slaap. Hij gaat ook zelf op zoek naar vogelnesten en jonge vogeltjes. Op de grond jaagt hij ook op regenwormen.

Voedsel

De bosuil is veelzijdig en past zijn voedsel aan de meest voorkomende prooien aan. Per jaar vangt hij zo'n 2200 prooien. Als er jongen zijn vangen ze zo'n 2 tot 3 prooien per nacht. De volgende prooien worden gevangen: kleine zoogdieren (tot 400 gr, zoals kleine konijnen), bosmuizen, woelmuizen, mollen en kleine vogels. Daarnaast vangt hij ook regenwormen, slakken, kevers en vlinders.

Voortplanting

Als nestplaats gebruikt de bosuil natuurlijke holtes of oude ekster- of kraaiennesten, geplaatste nestkasten of zoekt hij oude gebouwen op.

De bosuil legt 2 tot 6 witte eieren in de periode maart tot juni. Het vrouwtje broedt ongeveer 30 dagen. De jongen blijven 30 tot 35 dagen op het nest en verlaten vervolgens het nest vooraleer ze kunnen vliegen. Ze worden nog gedurende 3 maanden gevoed door de ouders. De ouders beschermen hun jongen heel sterk en kunnen agressief worden. Afhankelijk van de weersomstandigheden en het voedselaanbod, worden 1 tot 3 jongen volwassen.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van bosjes of van een hagennetwerk met grote bomen.
- ✓ Plaatsen van nestkasten op rustige plaatsen, zowel als nest- en slaappleaats.
- ✓ Aanwezigheid van hagen langs de wegen, vermindert het aantal verkeersslachtoffers, omdat de uil op die manier verplicht wordt om eerst over de haag te vliegen vooraleer hij de weg kruist.
- ✓ Gebruik vallen tegen knaagdieren.
- ✗ Gebruik van rodenticiden.

- ✗ Aanwezigheid van lange, holle, gladde buisconstructies (zoals schoorstenen) waar de jongen niet uit kunnen kruipen.
- ✗ Gebrek aan holtes voor nestplaatsen.
- ✗ Nabijheid van drukke wegen, aanrijdingen zijn soms tot 60 % de doodsoorzaak voor uilen.

Nestkasten

- Type :

* Schoorsteentype (figuur links): enkel bovenzijde open, 20 (B) x 75 (H) x 20 cm (D), invliegopening van 20 cm.

* Gesloten nestkast (figuur rechts): 40 (B) x 60 (H) x 40 cm (D), invliegopening van 15 cm.

* Halfopen nestkast: 40 (B) x 60 (H) x 40 cm (D), invliegopening van 20 cm.

- Ophanghoogte: 3,5 – 9 m hoog, aan een boom in het bos.
- Leg een droge laag turf of zaagsel (5 cm) op de bodem.
- Plaats geen nestkasten voor bosuilen indien er al een nestkast is voor kerk-, rans- of steenuil. Bosuilen zijn dominant en verjagen de andere soorten.
- Bosuilen beschermen hun nest, plaats dus geen nestkasten waar mensen in de nabijheid komen.

5.3.6 Steenuil – *Athene noctua*

Belang: De steenuil eet kleine knaagdieren, insecten en regenwormen.

Beschrijving

De steenuil is bruin en wit gevlekt en heeft grote ogen met een gele iris.

Basiskkenmerken

Lengte: 21–23 cm

Tijdens schemering en Dagactief

Geluid: een klagende 'kjiuw' en alarmroep 'kjé-kjé-kjé'

Vlucht : sterk golvend en lage vlucht

Vleugelspanwijdte: 50–58 cm

Prooivogel

Standvogel

Territoriumgrootte: 0,3 – 1,5 koppels/km²

Bij goede biotopen strekt het jachtterritorium zich uit over een straal van een paar honderd meter rond het nest. Steenuilen leven graag in de omgeving van andere steenuilen.

Leefgebied

De steenuil leeft in oude hoogstamboomgaarden, hagen (voorkeur voor knotwilgen) en gemengde landschappen, braakland in dorpsomgeving, open landschappen met bomen en korte vegetatie (weiden, gemaaide grasstroken).

Ze zijn zeer plaatstrouw.

Jachtwijze

De steenuil jaagt met een sterk golvende, lage en korte vlucht, of van op een zitplaats op een paal. Bij onraad maakt hij een op- en neergaande beweging (wipt en buigt). Op de grond gaat hij ook op zoek naar regenwormen.

Voedsel

De steenuil vangt een uitgebreid gamma prooien en is zeer veelzijdig. Hij vangt woelmuizen, regenwormen, grote kevers (meikevers), vlinders en hun rupsen (voorjaarsuilen) en soms ook kleine vogels of amfibieën. De kleine knaagdieren vormen in gewicht het belangrijkste deel van het menu en vormen het basisvoedsel bij het grootbrengen van de jongen.

Voortplanting

De steenuil zoekt een holte als nestplaats in bomen (knotwilgen, hoogstambomen), gebouwen, rotsen, onder dakpannen, in steenhopen of houtstapels of in nestkasten op 3 tot 5m hoogte. Het vrouwtje legt 2 tot 5 witte eieren en broedt 22 tot 30 dagen. De jongen blijven ongeveer 30 dagen op het nest en verlaten het nest voordat ze kunnen vliegen en worden dan nog gedurende een maand gevoed door de ouders. Meestal worden 2 tot 3 jongen volwassen.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van oude hoogstamboomgaarden met holle takken.
- ✓ Hagen met knotwilgen (holle stammen) of andere knotbomen.
- ✓ Onbewerkte stroken met kruiden rijk aan insecten (bron van vitamine B2).
- ✓ Plaatsen van nestkasten en zitstangen.
- ✓ Aanwezigheid van hagen langs de wegen, vermindert het aantal verkeersslachtoffers, omdat de uil op die manier verplicht wordt om eerst over de haag te vliegen vooraleer hij de weg kruist.
- ✓ Gebruik vallen tegen knaagdieren.
- ✓ Boomstammen voorzien van een nestkast, beschermen tegen marterachtigen met een kraag van gaasdraad.
- ✗ Nabijheid van drukke wegen, aanrijdingen zijn soms tot 60 % de doodsoorzaak voor uilen.
- ✗ Verdwijnen van oude hoogstamboomgaarden en knotwilghagen.
- ✗ Nestkasten zonder struikgewas in de buurt, waardoor de jongen niet omhoog kunnen kruipen nadat ze uit het nest zijn gevallen en ten prooi vallen van oa. katten.
- ✗ Langdurige koude winters met veel sneeuw, zodat ze geen prooien kunnen vangen.
- ✗ Holle buizen met een gladde wand, waardoor de uilen er niet meer kunnen uit ontsnappen.
- ✗ Gebruik van rodenticiden.

Nestkasten

Buisvorm, moet nog omwikkeld worden met teerdoek of vijverfolie detail op sluis

langwerpig zonder balkon

wijnkistmodel met invliegbuis

- Type :

* Buisvormige of langwerpige gesloten nestkasttypes : 20 (B) x 20 (H) x 100 cm (L) cm invliegopening van 7 cm, lichtsluis van 20 cm diepte, balkon van 20 cm en broedkamer van 55 cm.

* Holle tak vorm : in plaats van een vierkante kast is dit een ronde kast. Voor en achterkant is een rond stuk hout van minstens 20 cm diameter. Deze schijven worden bezet met latten van 100 x 2,5 x 1,25 cm. Lichtsluis van 20 cm diep. Invliegopening afwisselen, links en rechts van de voorkant en lichtsluis

* Wijnkisttype : 18 (D) x 33 (H) x 55 cm (L), aan de voorzijde van de nestkast wordt de invliegopening beneden geplaatst, in de lichtsluis komt de invliegopening bovenaan.

- Ophanghoogte : 1,5 – 10 m (gemiddeld 3 à 5m) in bomen, struiken, houtstapels.

- Nestkast in bomen ophangen onder een dikke tak in de schaduw.

- Op de bodem een laag turf, zaagsel, schorsstukken of oude houtsnippers (5 cm dik) leggen.

- Nestkast voorzien van ventilatiegaten (rooster) in de zijkanten of achterkant en gaten in de bodem, om overtollig vocht af te voeren. Te kleine gaatjes worden vlug verstopt door spinnennestjes en spinrag.

- Invliegopening of balkon gericht op het zuidoosten.

- Uilen nemen al vanaf december – januari de nestkasten in gebruik voor een nest. Dus de kast voor deze periode zuiver maken en eventueel herstellen.

detail op balkon en ventilatie

detail ventilatie

5.3.7 Pimpelmees – *Parus caeruleus*

Belang : Voedsel bestaat voor 70% uit rupsen. Algemene broedvogel.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 11–12cm Vleugelspanwijdte: 17–21cm
 Dagactief Insecten en zaadeter
 Geluid: lokroep 'tsie-tsie-tsiet', alarmroep 'churr'
 Territoriumgrootte: 0,6-2 koppels/10 ha in landbouwgebied, 5-15 koppels/ha in bossen en 35-40 koppels/10 ha in parken.

Buik is geel, rug is groen-blauw, witte wangen, kruin, vleugels en staart helderblauw. Vanaf de snavel is er een zwarte streep over de ogen tot in de nek.

Leefgebied

De pimpelmees leeft voornamelijk in loofbossen, parken, tuinen, plaatsen waar hagen voorkomen en ook in boomgaarden.

Jachtwijze

Ze zoeken achter prooien op de bomen en de struiken, zowel op de stam, takken en vooral op dunne twijgen. Ze kunnen klimmen als een acrobaat en hangen meestal onderste boven aan takken, van hoog boven de grond tot op de grond.

Voedsel

Hun voedselpakket bestaat uit insecten, waarvan ongeveer tot 70 % vlinderrupsen (wintervlinder, voorjaarsuil, bladroller, fruitmot) zijn, tot 30 % spinnen en de rest bestaat uit bladluizen, wantsen, cicaden en kevers (appelbloesemkever). In het broedseizoen eten ze vooral bladluizen, bladvlooiën, schildluizen en rupsen, buiten het broedseizoen eten ze ook zaden, beukennotjes, bessen en fruit. Tijdens de winter gaan ze op zoek naar insecten achter schorsdelen, o.a. fruitmot rupsen en poppen, eieren van bladluizen, soms eten ze ook bloemknoppen (meestal op zoek naar insecten). In het voorjaar eten ze soms ook nectar en pollen.

Voortplanting

De pimpelmees zoekt nestholtes, op een hoogte van 5 tot 10 meter, in bomen, palen, nestkasten en brievenbussen. Het nest wordt door het vrouwtje gemaakt en bestaat uit takken, droog gras en mos. De nestkom wordt gemaakt van haren en veertjes.

Ze leggen 6-14 witte eieren met rode vlekjes in de periode half april tot eind mei (soms leggen ze 2 legsels). Het vrouwtje broedt 12 tot 16 dagen op het nest. De jongen blijven daarna nog 16-22 dagen in het nest. Nadien worden ze nog gedurende 14 dagen door de ouders gevoed.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van grote bomen.
- ✓ Aanwezigheid van bosjes en hagen met grote bomen.
- ✓ Plaatsen van nestkasten. Deze worden in het voorjaar als nestplaats gebruikt en in de winter als bescherming en om te schuilen.
- ✓ Bijvoederen tijdens strenge winters zorgt ervoor dat ze niet wegtrekken uit de percelen.

- ✗ Verwijderen van bosjes met grote bomen.
- ✗ Gebruik van holle, gladde, ijzeren palen met gaten waardoor de jongen niet uit het nest geraken.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype: invliegdeur van 26 mm, indien andere afmetingen zullen andere vogels de kast inpalm en de pimpelmees verjagen, maat 15 (B) x 15(D) x 27 cm (H).
- Hoogte invliegopening: 16 cm.
- Nestkasten op rustige plaatsen ophangen, niet aan straatzijde.
- Plaatsing zo hoog mogelijk, minstens 2-3 m.
- In natte jaren en streken zijn ze het meest geschikt als nestmogelijkheid.
- Aantal per ha : afhankelijk van het voedselaanbod en de aanwezigheid van een gevarieerd biotoop, 2 à 5 per ha.

5.3.8 Koolmees – *Parus major*

Belang: Voedsel bestaat tot 70% uit rupsen. Algemene broedvogel. De koolmees is de grootste en de meest voorkomende van de mezen.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 12-14cm

Vleugelspanwijdte: 21-25cm

Dagactief

Insecten en zaadeter

Geluid: lokroep 'tie-tsjer, tie-tsjer',

Stand- en zwerfvogel

alarmroep 'terr-terr'

Territoriumgrootte:

1-3 koppels/10 ha in landbouwgebied, 3-8 koppels /ha in bossen en tot 40 koppels /10 ha in parken en tuinen.

Zwarte kop met witte wangen, de kraag en keel zijn ook zwart. Lange zwarte stropdas (buikstreep) die bij het vrouwtje smal is en bij het mannetje breed. Rug is groengeel en de zijken zijn geel overgaand naar blauw aan de staart.

Leefgebied

De koolmees is oorspronkelijk een bosbewoner, maar heeft zich aangepast aan verschillende leefomgevingen zoals loofbossen, bosjes, parken, tuinen, boomgaarden, gemengd landschap met bosjes en hagen, op voorwaarde dat er nestholten of nestkasten op deze plaatsen aanwezig zijn.

Jachtwijze

Ze zoeken intensief de stammen en de takken af naar insecten. Ook op de grond gaan ze op zoek naar bodeminsecten en slakken.

Voedsel

Koolmezen eten allerlei insecten uit de boomgaard, zoals wintervlinder, voorjaarsuil, bladroller, appelbloesemkever (larven en volwassenen), schildluizen, bladluizen en bladluis. In de winter voeden ze zich met fruitmot rupsen en cocons, die achter schorsdelen verscholen zitten of met zaden,

bessen, bloemknoppen, beukenootjes, eikels en zelfs hazelnoten. De jongen van de koolmezen eten eerst spinnen en later ook rupsen van wintervlinder, voorjaarsuilen, bladrollers, enz.

Voortplanting

De koolmees zoekt holtes in muren, bomen, palen, nestkasten, brievenbussen of buizen. Het nest wordt door het vrouwtje gemaakt op 5-12 dagen tijd en bestaat uit takken, droog gras en mos. De nestkom wordt gemaakt van haren en veertjes.

Ze leggen 5-12 rood gestippelde witte eieren in de periode april tot juli (soms leggen ze 2 legfels). Het vrouwtje broedt 13 tot 15 dagen op het nest. De jongen blijven daarna nog 15-22 dagen in het nest en nadien worden ze nog gedurende 7-21 dagen door de ouders gevoed, afhankelijk van het feit of er reeds een 2de legfel is.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van een gemengd landschap, bosjes en hagen.
- ✓ Plaatsen van nestkasten. Deze worden in het voorjaar als nestplaats gebruikt en in de winter als bescherming en om te schuilen.
- ✓ Tijdens strenge winters bijvoederen, zodat ze in de boomgaard blijven.
- ✗ Verwijderen van bosjes en hagen.
- ✗ Gebruik van holle, gladde, metalen palen met gaten waardoor de jongen niet kunnen uitvliegen.

Nestkasten

- Nestkast van het gesloten type : 15 (B) x 15 (D) x 27 cm (H).
- Hoogte invliegopening: 18 cm.
- Zwevende nestkast van het buistype met een diameter van 25 cm, dient enkel voor mezen, geen mussen.
- Nestkasten op rustige plaatsen uithangen, niet aan de straatzijde.
- Plaatsing in hagen of op palen op een hoogte van 2 à 3 m.
- De nestkast moet een invliegdiameter hebben van 30-32 mm, in geval van andere afmetingen dan zullen andere vogels de kast inpalmen, vooral mussen.
- Aantal : 3-5 nestkasten per ha

5.3.9 Andere Mezen

Enkele andere soorten mezen kunnen ook in boomgaarden waargenomen worden, maar meestal in de buurt van bossen. Ze hebben dezelfde grootte als de pimpelmees en dezelfde vereisten voor de nestkasten.

Kuifmees – *Parus cristatus*

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 11,5 cm

Dagactief

Geluid: 'pistji' of 'tsi-di-di'

Leefgebied : De kuifmees leeft hoofdzakelijk in oude naaldbomen en gemengde bossen.

Nestkast : zie pimpelmees

Vleugelspanwijdte: 15-18 cm

Insecten en zaadeter

Stand- en zwerfvogel

Kenmerkende zwart-wit gevlekte kuif op het achterhoofd. Zwarte streep achter het oog, zwarte halsband, kin, keel en voorhals. Rugzijde is grijsbruin, buikzijde is witachtig met isabelkleurige flanken

Glanskop – *Parus palustris*

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 11-12 cm

Dagactief

Geluid: 'pistji' of 'tsi-di-di'

Leefgebied : Hun leefgebied strekt zich uit over loofbossen, parken, tuinen en hoogstamboomgaarden.

Nestkast : zie pimpelmees

Vleugelspanwijdte: 18-19 cm

Insecten en zaadeter

Stand- en zwerfvogel

Zwarte kopkap en kin. De wangen zijn grijswit. Rugzijde is grijsbruin en buikzijde is lichtgrijs.

5.3.10 Boomklever – *Sitta europaea*

Belang: Insecteneter, wordt zeldzamer.

Beschrijving

Basiskkenmerken

Lengte: 13-14 cm Vleugelspanwijdte: 16-18 cm

Dagactief Insecten en zaadeter

Geluid: 'twiet-twiet-twiet', Stand- en zwerfvogel
roep 'tsjuk-tsjuk'

Territoriumgrootte:
1-7 koppels/10 ha in geschikt biotoop

Kruin en bovendelen zijn blauwgrijs, de buik is wit - isabelkleurig met oranje flanken. De boomklever heeft witte wangen en een brede zwarte oogstreep.

Leefgebied

De boomklever voelt zich thuis in bossen met grote en oude bomen, bosjes, parken, tuinen en hoogstamboomgaarden met boomholten. Ze leven altijd in de omgeving van grote bomen.

Jachtwijze

Schoksgewijs klimt de boomklever zowel omhoog als omlaag langs stammen en takken op zoek naar insecten. De verplaatsing van boom tot boom gebeurt al vliegend, waarbij de vlucht golvend is zoals bij spechten.

Voedsel

Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit insecten, zoals hout- en schorskevers, houtvlinders en rupsen, vliegen, wespachtigen, spinnen en bladluizen. De jongen worden voornamelijk gevoed met rupsen. In de winter eten ze zaden, bessen, dennenzaden, hazelnoten, beukennotjes en eikels, waarvan ze ook beperkte reserves aanleggen.

Voortplanting

Hun broedplaats bevindt zich in ruime boomholtes of nestkasten die een invliegdiаметer hebben van 32 mm. Ze passen hun invliegopening zelf aan met modder. Ook hoeken en oneffenheden worden ermee glad gemaakt, evenals kieren en spleten van nestkasten. Het nestmateriaal bestaat uit stukjes schors (den) en blaadjes.

Ze leggen 6-8 witte eieren met roodbruine vlekken in de periode april - mei (juli). Meestal 1 legsel per jaar maar soms leggen ze een 2de legsel. Het vrouwtje broedt 14 tot 19 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 14-18 dagen. Nadien worden ze nog gedurende 23-25 dagen door de ouders gevoed.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Laten staan van oude bomen met nestholtes.
- ✓ Langere omlooptijd van bosbomen.
- ✓ Gevarieerd biotoop.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 14 (B) x 14 (D) x 35 cm (H), invliegopening van 5 cm.
- Hoogte invliegopening : 23 cm.
- Ophangen in bomen, grote parkbomen of grote boom in de tuin.
- Zo hoog mogelijk in de boom ophangen.

5.3.11 Boomkruiper – *Certhia brachydactyla*

Belang: Voedsel bestaat tot 80% uit rupsen. Vogel wordt zeldzamer.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 12,5 cm

Dagactief

Geluid: 'sriek-sriek' en 'tiet-tiet'

Territoriumgrootte:

1-9 koppels/10 ha in een geschikt biotoop.

Vleugelspanwijdte: 19-20 cm

Insecten en zaadeter

Stand- en zwerfvogel

Hun kleur is bruin gevlekt maar de onderkant is witachtig. Ze hebben een witte wenkbrauwstreep en een lang gebogen snavel.

Leefgebied

Ze leven in open loofbossen met grote bomen (liefst met oude spechtnesten), bosjes, parken, tuinen en hoogstamboomgaarden. Ze verkiezen bomen met schorsspleten of ruwe schors.

Jachtwijze

Spiraalsgewijs kruipt de boomkruiper omlaag langs stammen en takken op zoek naar insecten achter de schorsdelen met behulp van zijn lange snavel.

Voedsel

Ze verorberen hoofdzakelijk insecten, vlinders en hun eieren, rupsen, hout- en schorskevers, wespachtigen, mieren, vliegen, spinnen en bladluizen. De boomkruiper kan veel overwinterende fruitmotrupsen en cocons opeten. De jongen worden voornamelijk gevoed met rupsen. In de winter eten ze zaden of bessen.

Voortplanting

Hun nest bevindt zich bij voorkeur in schorsspleten, achter grove en losse schorsdelen of in oude spechtnesten. Soms maken ze ook een nest in muurspleten, in klimplanten of in wigvormige nestkasten met zijdelingse gleuf tegen de boom. Takjes, gras en mos worden gebruikt om hun nest te maken en de nestkom wordt gemaakt van veertjes.

Ze leggen 6 tot 7 witte eieren met roodbruine vlekken, in de periode april - juni. Het vrouwtje broedt 13 tot 17 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 15 tot 19 dagen en daarna worden ze nog door de ouders gevoed.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Behoud van grote oude bomen met nestholtes.
- ✓ Langere omlooptijd van bosbomen.
- ✓ Gevarieerd biotoop.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 10 (B) x 15 (D) x 35 cm (H), langwerpig invlieggat van 3 cm breed en 10 cm lang in de zijwand tegen de boomstam of aan de achterkant van het nestkastje.
- Ophangen vanaf 3 m hoog tegen grote bomen (bos, park, tuin, hoogstam boomgaard).

5.3.12 Boerenzwaluw – *Hirundo rustica*

Belang: Zwaluwen hebben niet direct een nut voor de fruitteiler, (er werd alleszins nog geen onderzoek uitgevoerd) maar als bewoner van het platteland verdienen ze onze aandacht. Vroeger waren het algemeen voorkomende vogels op de boerderijen. Het aantal geschikte nestplaatsen is de laatste jaren echter sterk verminderd. Daarom is het nodig om ook voor deze vogels de nodige maatregelen te nemen, om het aantal nestplaatsen te verhogen.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 17-19 cm	Vleugelspanwijdte: 32-35cm
Dagactief	Insecteneter
Geluid: kwetterend en 'swit-swit-swit'	Trekvogel, van begin april tot oktober in België aanwezig.

De boerenzwaluw heeft een oranje voorhoofd en keelvlak. De kop- en rugzijde is donkerblauw, buikzijde is wit tot licht beige, de vleugels zijn zwart met metaalachtige, glanzende, zeer lange staartpunten.

Leefgebied

Oorspronkelijk leefden ze in rotsgaten en spleten, vandaag uitsluitend in schuren, stallen, werkplaatsen of garages, indien er een permanente opening aanwezig is (invlieggat). De boerenzwaluw leeft in een open landschap en in dorpen. Ze komen vroeger aan dan de huiszwaluw en trekken later weg.

Jachtwijze

Al vliegend maken ze hoge of lage vluchten. Ze vliegen net boven het wateroppervlak, maar soms zoeken ze ook insecten op de grond of op takken.

Voedsel

De boerenzwaluw eet grote insecten zoals vlinders, bijen en aasvliegen. Bij koud weer en gebrek aan vlinders, eten ze ook bladluizen en andere kleine insecten.

Voortplanting

Ze maken hun nest op balken, planken, op uitstekende muurdelen in schuren, stallen, huizen, werkplaatsen of garages. Hun open halfkomvormig nest bestaat uit modder, gras en haren als versterking. De nestkom wordt gemaakt van veren, haartjes en plantenvezels.

Ze leggen 3 tot 6 bruinrood gestippelde witte eieren in de periode mei tot augustus. Per jaar zijn er 1 of 2 legfels maar soms ook een 3de legfel. Het vrouwtje en soms ook het mannetje broeden 13 tot 16 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 19 tot 24 dagen, daarna worden ze nog 10 tot 14 dagen door de ouders gevoed. Ze keren 's avonds nog terug naar het nest.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van modderplasjes met leem.
- ✓ Openhouden van schuren, stallen, werkplaatsen.
- ✓ Ophangen van open halfkomvormige nesten uit houtbeton.
- ✓ Ophangen van L-vormige plankjes tegen de muur net onder het plafond of zoldering.
- ✗ Door verharding van de wegen zijn de modderplasjes verdwenen en is er een gebrek aan nestmateriaal. Daarom zijn ze nu niet meer op het platteland terug te vinden.

Nestkasten

- Open halfkomvormig nest uit houtbeton : 9,5 (D) x 6,5 (H) x 12cm (B)
- Tussen de rand van het nest en het plafond minstens 5cm laten.
- Om bevuiling tegen te gaan onder het nest een plankje voorzien. Dit plankje wordt tevens gebruikt als basis voor het maken van een nest. In geschikte gebouwen een permanente invliegopening voorzien of open laten.

5.3.13 Huiszwaluw – *Delichon urbica*

Belang: De huiszwaluw wordt zeldzaam, eet vnl. insecten.

Beschrijving

Basiskkenmerken

Lengte: 12-12,5 cm

Dagactief

Geluid: kwetterende zang en tsjilpen

Vleugelspanwijdte: 26-29cm

Insecteneter

Trekvogel, van april tot september aanwezig

De huiszwaluw heeft een witte keel, buik en stuit (onderrug). De kop en rug zijn blauwzwart en de vleugels en de staart zijn zwart

Leefgebied

De boerenzwaluw leeft in een open landschap, in dorpen en voorsteden.

Jachtwijze

Tijdens hun vlucht vangen ze hun prooi hoog in de lucht. Soms zoeken ze insecten op de grond of op takken en bladeren.

Voedsel

De huiswaluw eet allerlei kleinere insecten, voornamelijk vliegen, muggen en bladluizen.

Voortplanting

Vroeger maakten ze hun nest in kliffen en aan rotswanden, vandaag tegen gebouwen, onder dakranden of kozijnen van ramen. Gesloten halfkomvormig nest met een klein vlieggat, vlak onder de rand van het nest. Het nest bestaat uit modder van plassen, vijvers en beekranden. De nestkom is bezet met blaadjes, veren en mos. Ze hergebruiken dikwijls hun oud nest, maar gebruiken ook kunstnesten. Ze broeden in kolonies, meerdere nesten kort bij elkaar of tegen elkaar.

Ze leggen 2 tot 5 witte eieren, soms roodbruin gespikkeld, in de periode mei tot augustus. Per jaar zijn er 1 tot 2 legsels. Het vrouwtje en het mannetje broeden 14 tot 16 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 22 tot 32 dagen, daarna worden ze nog 10 à 14 dagen door de ouders gevoed.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van modderplasjes met leem.
- ✓ Ophangen van gesloten komvormige nesten uit houtbeton.
- ✓ Oude nesten laten hangen.
- ✓ Overstekende daken, met een wit dakbeschot .
- ✗ Door verharding van de wegen zijn de modderplasjes verdwenen en is er soms gebrek aan nestmateriaal en daarom zijn ze nu minder op het platteland terug te vinden.

Nestkasten

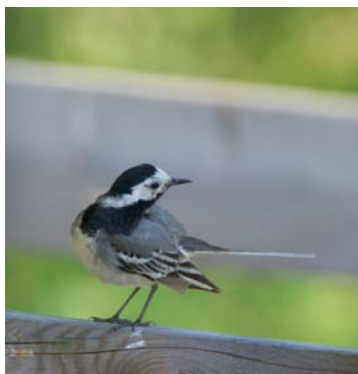

- Gesloten halfkomvormige nesttype : uit houtbeton en een doorsnede van 13 cm.
- Invliegopening onder bovenste nestrand (5 cm lang en 2,5 cm hoog).
- Nestrand tegen het dakbeschot plaatsen.
- Broeden in kolonies, daarom meerdere kunstnesten kort bij elkaar plaatsen (5-10).
- Nestkasten plaatsen onder dakranden (dakbeschot).
- Om bevuiling tegen te gaan onder het nest een plankje voorzien. Dit plankje wordt tevens gebruikt als basis voor het maken van een nest.

5.3.14 Witte kwikstaart – *Motacilla alba*

Belang: Het is een insecteneter en een algemene broedvogel.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 20 cm

Dagactief

Geluid: 'sip-sip' of 'silip'

Vleugelspanwijdte: 30-32 cm

Insecteneter

Stand-, zwurf- en trekvogel

De kleur van de witte kwikstaart is zwart-wit met een lange wippende staart. Lichtgrijze rug en onderrug. Zwarte kruis, keel en borst. Voorhoofd, zijkop en buik zijn wit.

Leefgebied

De witte kwikstaart leeft dikwijls in de omgeving van water en van mensen, in steden, dorpen, platteland, boerderijen, landgebouwen en open landschap.

Jachtwijze

Ze zoeken hun voedsel op de naakte grond of in de korte vegetatie, in de lucht en in het water. Op de grond energiek en typisch lopend, rennend en vliegend op jacht.

Voedsel

Ze eten kleine insecten zoals muggen, vliegen, strontvliegen, kevers, vlinders en rupsen, bladluizen, wantsen, spinnen, waterorganismen, kleine visjes, watervlooien en springstaarten, afhankelijk van het type leefmilieu. Ze eten ook slakken, aardwormen en kleine zaadjes.

Voortplanting

De witte kwikstaart maakt zijn nest in open holten en nissen, vooral in gebouwen onder dakpannen, houtstapels of in halfopen nestkasten in muurbegroeiing. Hun nest wordt door het vrouwtje gemaakt op 4 tot 7 dagen tijd en bestaat uit dorre kruiden, droge plantenvezels en grassen. De nestkom is bekleed met veren en haren.

Ze leggen 3 tot 6 grijs- of blauwwitte eieren, met grijze tot bruine vlekjes in de periode april tot augustus. Per jaar zijn er 2 legsels. Ze broeden 14 tot 16 dagen op het nest, het vrouwtje broedt 's nachts en het mannetje zal overdag ook broeden. De jongen verlaten het nest na 13 tot 16 dagen, daarna worden ze nog 4 tot 7 dagen door de ouders gevoed.

Positieve en negatieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van waterplassen, vijvertjes.
- ✓ Muurbegroeiing.
- ✗ Omgeving zonder water.

Nestkasten

- Halfopen nestkast of balkontype : 18 (B) x 18 (D) x 22cm (H), invliegopening van 9cm.
- Plaats de nestkast tegen een muur, onder het dakbeschot op een hoogte van 2 à 3m.
- Liefst nestkast ophangen in de muurbegroeiing.

5.3.15 Gekraagde roodstaart – *Phoenicurus phoenicurus*

Belang: De gekraagde roodstaart is een insecteneter, een zomervogel en een broedvogel.

Beschrijving

Basissenmerken

Lengte: 14 cm

Dagactief

Geluid: alarmgroep 'kwiet-tek-tek', krassend

Territoriumgrootte:

2-10 koppels/10 ha in parkgebieden en tuinen

Vleugelspanwijdte: 23 cm

Insecteneter

Trekvogel, aanwezig van april tot augustus-september

Mannetje : wit voorhoofd met zwart gezicht, rug is grijsachtig tot bruin en de borst is oranje. Het vrouwtje is grijsbruin.

Trillende roestkleurige staart met voortdurend knikkende beweging. Het is een rusteloze vogel.

Leefgebied

De gekraagde roodstaart komt voor in open oude bossen, bosjes, hagen, tuinen, parken, boomgaarden of rond gebouwen, die omgeven zijn door bomen en struiken.

Jachtwijze

Vanop een zitplaats (zitstang), tak of omheiningdraad wachten ze op voorbij vliegende insecten. Tijdens de vlucht. Op takken en stammen.

Voedsel

Hun voedselpakket bestaat voornamelijk uit insecten zoals wespachtigen, mieren, kevers en vliegen. De jongen worden gevoed met rupsen, spinnen, kevers, bladluizen en wespachtigen. In de herfst eten ze ook bessen.

Voortplanting

Ze maken hun nest in diverse holtes of nissen van muren, balken, bomen, struiken of klimplanten of in een half open nestkast op een hoogte van 1-10 m, meestal 3-6 m. Hun komvormig nest wordt gemaakt van diverse plantmaterialen, de nestkom is bezet met veren en haartjes en de nestbasis is gemaakt van droog gras.

Ze leggen 5 à 7 groenblauwe eieren in mei. Per jaar is er 1 legsel, soms zijn er 2 legsels. Het vrouwtje broedt 12 tot 14 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 15 dagen, daarna worden ze nog 7 tot 8 dagen gevoed door de ouders.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Oude bomen met holtes laten staan.
- ✓ Langere omlooperperiode voor bosbomen.
- ✓ Gevarieerde begroeiing, struikgewas met oude bomen.
- ✓ Boomgaarden.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 14 (B) x 14 (D) x 28 cm (H), invliegopening ovaalvormig en 3 cm breed en 5 cm hoog.
- Roodstaartkast : 40 (B) x 14 (D) x 14 cm (H), invliegopening in de linkerbovenhoek van 7x7 cm.
- Ophanghoogte : 2 – 3 m.
- Nestkast plaatsen onder het dakbeschoot, op balken in schuren en loodsen.

5.3.16 Zwarte roodstaart – *Phoenicurus ochruros*

Belang: Het is een insecteneter, een zomervogel en broedvogel

Beschrijving

Basiskkenmerken

Lengte: 15-16 cm Vleugelspanwijdte: 23-27cm
Dagactief Insecten en beseter
Geluid: 'tsip' en Trekvogel, aanwezig van
'fietitik', krassend maart tot oktober
Territoriumgrootte:
1 koppel/ha in parken en tuinen. Wordt sterk bepaald door geschikte nestplaatsen.

Mannetje is roetzwart met een donkergrijze kruin en het vrouwtje is grijsbruin. Ze hebben een trillende roestkleurige staart die voortdurend knikkende bewegingen maakt. Rusteloze vogel.

Leefgebied

Hun leefgebied was oorspronkelijk tussen de rotsen, nu vooral in de omgeving van mensen, dorpen, steden, oude gebouwen, ruïnes, loodsen of fabrieken.

Jachtwijze

Van op de grond of op een zitplaats (bv. een paal, tak of draad) zijn ze op zoek naar voedsel. Al vliegend en zwevend langs gebouwen of loofwanden vangen ze hun prooien.

Voedsel

Ze eten insecten zoals vlinders, rupsen, wespachtigen, mieren, kevers, vliegen, bladluizen en spinnen, maar ook aard- en regenwormen. Na de zomer wordt hun voedselpakket uitgebreid met bessen en zaden.

Voortplanting

Ze maken hun nest in open holten, in nissen, op dakgebinten, in halfopen nestkasten, in gebouwen of onder de dakrand. Hun grof komvormig nest wordt op 6 tot 8 dagen gebouwd door het vrouwtje en bestaat uit gras en mossen. De nestkom wordt bekleed met veren en haren.

Ze leggen 4 tot 6 witte eieren in de periode einde maart – juli en hebben 2 à 3 legsels per jaar. Het vrouwtje broedt 12 tot 16 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 12 tot 20 dagen. Daarna worden ze nog gedurende 9 tot 14 dagen gevoed.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Is volledig afhankelijk van het plaatsen van kunstnesten of neststenen in en rond gebouwen.
- ✓ Oude gebouwen.

Nestkasten

- Halfopen of balkon type : 16 (B) x 16 (D) x 16 cm (H), invliegopening 6 cm
- Roodstaartkast : 40 (B) x 14 (D) x 14 cm (H), invliegopening in de linkerbovenhoek 7x7 cm
- Ophanghoogte : 2,5 – 3 m

5.3.17 Roodborst – *Erithacus rubecula*

Belang: Insecteneter en een algemeen broedvogel

Beschrijving

Basiskkenmerken

Lengte: 13 cm

Dagactief en bij schemering

Geluid: 'tsik-tsik', 'snikitikitik', zwak 'tsip-tsisip' en klagend 'tsich-tsiech'

Territoriumgrootte: 0,2–7 koppels/ha

Vleugelspanwijdte: 22 cm
Insecten en beseter

Stand- en zwerfvogel
Gedeeltelijk trekvogel, aanwezig van maart tot eind november.

Borst en voorhoofd is oranjerood. Rug is olijfbruin en buik is grijswit.

Leefgebied

Ze komen voor in het lage struikgewas van bossen, parken, tuinen, gemengde hagen en in de onderbegroeiing. Leeft dicht bij mensen, in tuinen.

Jachtwijze

Van op een lage zitplaats of paal bekijken ze hun gebied. Uiteindelijk zoeken ze voornamelijk hun voedsel op de grond zelf, onder bladeren en dergelijke.

Voedsel

Een roodborstje eet op de grond levende insecten zoals kevers, wantsen, cicaden, vlinders, vliegen en muggen, wespachtigen, mieren, spinnen, pissebedden, duizendpoten en ze eten ook wormen en slakken.

De jongen worden vooral gevoed met rupsen.

In de herfst wordt hun voeding aangevuld met bessen en zaden.

Voortplanting

De koppels zoeken al in februari – maart een broedplaats, kort bij de grond, in gaten en kuilen in de grond, in muren, in oude vaten en buizen, in houtstapels, klimplanten of in een laaghangende halfopen

of gesloten nestkast met een grote opening. Hun diep en komvormig nest, bestaande uit mos en droge stengels is bekleed met haren. Wordt op ongeveer 5 dagen tijd gebouwd door het vrouwtje. Ze leggen 3 tot 6 gelige eieren (met roestbruine lijntjes en puntjes aan het stompe uiteinde) in april. Ze leggen 2 legsels per jaar. Het vrouwtje broedt 12 tot 15 dagen op het nest. De jongen verlaten het nest na 2 weken. Daarna worden ze nog gedurende 10 tot 20 dagen gevoed door de ouders.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Gevarieerd biotoop met onderbegroeiing.
- ✓ Aanwezigheid van hagen met een brede basis en een strooisellaag.
- ✓ In de winter besdragende struiken.

Nestkasten

- Halfopen nestkast of balkontype: 16 (B) x 16 (D) x 16 cm (H), invliegopening 6 cm.
- Ophanghoogte: van grondniveau tot 2 m hoogte in dicht struikgewas en op een koele plaats.

5.3.18 Grasmus – *Sylvia communis*

Belang: Insecteneter, zomervogel en een algemene broedvogel.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 14 cm
Dagactief
Geluid: 'tsjek-tsjek'
en 'tsjarr'

Vleugelspanwijdte: 19-23 cm
Insecteneter
Trek- en zwerfvogel,
aanwezig van eind april tot
begin oktober.

Borst en flanken zijn licht roze. Bruine bovendelen met witte keelvlak. Roestkleurige vleugels. Vrouwtje heeft een grijze kop en mannetje heeft een bruine kop en witte keel. Ze hebben een lange staart. Rusteloze vogel.

Leefgebied

De grasmus leeft in een open landschap bestaande uit struikgewas, braamstruiken, netels, bomen en hagen, besdragende struiken in de zomer en de herfst.

Jachtwijze

Ze zoeken tussen de bladeren naar insecten.

Voedsel

In de zomer eten ze de meest voorkomende aanwezige insecten, voornamelijk bladluizen, bladvlooien, cicaden, kevers en mieren maar ook vlinders en rupsen, vliegen en spinnen. In de herfst wordt hun voedselaanbod verrijkt met bessen en vruchten.

Voortplanting

Om zich voort te planten maken ze een nest in laag struikgewas of op de grond, in bramen en brandnetels. Hun nest maken ze van droge kruiden en grassen waarbij de nestkom bekleed wordt met haren.

In mei legt elk koppel 4 tot 5 lichtgrijze – blauwe eieren met fijne olijfkleurige puntjes. Soms leggen ze een 2de legsel.

De eieren worden door de ouders uitgebroed en de broedtijd bedraagt ongeveer 2 weken. Na 10 tot 14 dagen verlaten de jongen hun nest, waarna ze nog gedurende een 3- tal weken gevoed worden.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Dicht struikgewas, hagen.
- ✓ Verwilderde tuinen of hoekjes.
- ✓ Besdragende struiken in de winter.

Nesten

- Maken zelf een nest in struikgewas
- In een haag, struiken zo snoeien dat ze voldoende vertakt zijn.

Nestkasten

- Halfopen – balkontype of drempelnestkast : 16 (D) x 16 (B) x 16 (H), invliegopening 6 cm
- Ophanghoogte : 0,5 – 1 m

5.3.19 Grauwe vliegenvanger – *Muscicapa striata*

Belang: Insecteneter, zomervogel en broedvogel.

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 14 cm

Dagactief

Geluid: 'sirt-tsirt', 'tsie-tek-tek'

Vleugelspanwijdte: 23-25cm

Insecten en beseter

Trekvogel, aanwezig vanaf mei tot begin augustus

Kleur is asbruin met een gevlekte kruin. Borst is witgestreept. Ze hebben een fijne, brede snavel en lange bruine staart. Zitten kaarsrecht.

Leefgebied

Ze leven in een halfopen landschap in bosranden, parken, tuinen, boomgaarden en ook dicht bij bebouwing.

Jachtwijze

De grauwe vliegenvanger jaagt vanaf een uitkijkpost (zitplaats). Plotseling maken ze een snelle behendige vlucht naar voorbijkomende vliegende insecten, daarom zijn ze enkel in het groeiseizoen aanwezig.

Bij koud en nat weer zoeken ze insecten tussen de bladeren of op de grond.

Voedsel

Hun voedsel bestaat voornamelijk uit vliegende insecten zoals vliegen, wespachtigen, mieren, kevers, vlinders of bladluizen. De jongen worden vooral gevoed met grote vliegen en rupsen.

In de herfst eten ze soms ook bessen.

Voortplanting

Ze maken hun nest in boomholten, in nissen of holten in gebouwen, dakgoten, of in vooruitstekende delen van muren, klimplanten of in een halfopen of gesloten nestkast met grote opening die geplaatst is op een hoog uitkijkpunt (aan gebouwen of onder de dakrand).

Hun diepe nestkom wordt gemaakt van twijgjes, groen en mos dat samengebonden wordt met spinnenwebben. De nestkom is bezet met haartjes en veren.

Ze leggen 4 à 5 wit tot lichtgroene eieren met bruine vlekjes in de periode mei – juni. Per jaar leggen ze 1 of 2 legsels.

Het vrouwtje broedt 2 weken op haar legsel. Na 12-15 dagen verlaten de jongen hun nest, maar worden nog gevoed gedurende 2 tot 3 weken.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Hoge en lage begroeiing langs elkaar (uitkijkpost).
- ✓ Klimplanten tegen muren (nestplaats).

Nestkasten

- Halfopen, balkontype of drempelnestkast : 16 (D) x 16 (B) x 16 (H), invliegopening 10 cm
- Ophanghoogte 2 – 4 m
- Onder de dakrand, in gevelbegroeiing, in een open gebouw

5.3.20 Groene specht – *Picus viridis*

Belang: Insecteneter en broedvogel

Beschrijving

Basiskkenmerken

Lengte: 30-33 cm	Vleugelspanwijdte: 40-42 cm
Dagactief	Insecteneter
Geluid: 'kleu-kleu-keu-keu' bij opwinding	Stand- en zwerfvogel
Vlucht: Golvende vliegbeweging	
Territoriumgrootte: 5 koppels/10 ha in bosjeslandschap.	

Typisch is de rode hoofdstreep. Bij het mannetje ook een rode baardstreep. Zwart rond de ogen, zwarte voorhoofdlijn. Rugzijde is donkergroen en buikzijde is lichtgroen. Felgele onderrug. Soms tokkelend geluid (trommelend, roffelend) op boomstammen, takken.

Leefgebied

Hun leefgebied bestaat uit bosjes, gemengd landschap van hagen en weiden, boomgaarden, parken, open bossen, bosranden en populieren. Met daar rond een lage vegetatie, begraasde of gemaaide oppervlakten.

Jachtwijze

Hun prooi zoeken ze vooral op de grond in kort gras waarbij ze conische gaten maken in de grond op zoek naar mierennesten of ze zoeken hun voedsel op boomstammen. In de winter zoeken ze houtinsecten in bomen, palen, timmerhoutwerk en insecten verscholen achter schorsdelen.

Voedsel

De groene specht eet voornamelijk mieren, dankzij zijn 10 cm lange tong geraakt hij diep in de mierennesten.

Ze eten ook houtinsecten zoals kevers (ongelijke houtboorder, schorskever, boktorren) en vlinders (glasvlinder, tijgerrups, wilgenhoutrups). Rupsen en poppen van de fruitmot achter schorsdelen.

Verder eten ze andere insecten zoals vliegen, langpootmuggen, oorwormen (bodeminsecten) en ook zaden of vlezige vruchten.

Voortplanting

In bomen met zacht hout maken ze zelf nestholten, die tot 50cm diep kunnen zijn en die een invlieggat hebben van 6cm doorsnede. Ze gebruiken dit nest gedurende verschillende jaren. Nadien wordt hun nest gebruikt door andere vogels. Soms maken ze hun nest in diepe nestkasten.

In de periode van april – juli leggen ze per nest 5 tot 8 eieren, die eerst wit zijn en nadien bruin verkleuren.

De broedtijd bedraagt 2 weken. Beide partners broeden op het nest, waarbij 's nachts voornamelijk het mannetje broedt.

De jongen verlaten na 1 maand het nest, maar worden nog door de ouders gevoed gedurende een paar weken.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Laten staan van oude bomen met nestholtes.
- ✓ Bomen oud genoeg laten worden.
- ✓ Kort gehouden grasoppervlakten (mierennesten).

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 15(B) x 15(D) x 50cm (H), invliegopening 6cm diameter.
- Hoogte invliegopening op 35cm van de bodem.
- Op de bodem een harde bodem (gips of ijzer) om te voorkomen dat ze het nest dieper gaan uithollen.
- Op de bodem een laag houtspaanders leggen.
- Ophanghoogte : 4m en hoger.

5.3.21 Grote bonte specht – *Dendrocopos major*

Belang: Insecteneter en algemene broedvogel

Beschrijving

Basiskmerken

Lengte: 20-22 cm

Dagactief

Geluid: 'kjk-kik' bij opwinding, roffelt op boomstammen en takken

Golvende vluchtbeweging

Territoriumgrootte: 2 koppels/10 ha

Vleugelspanwijdte: 42-43 cm

Insecten en zaadeter

Stand-, zwerf- en gedeeltelijke trekvogel

Zwarte x- vormige tekening aan weerszijden van de hals. Rugzijde is zwart en de buik is wit. Ze hebben rode veren onder hun staart. Mannetje heeft een rode achterhoofdvlak.

Leefgebied

De grote bonte specht leeft in gemengde landschappen zoals in bossen, populieren, parken en boomdreven (laanbomen). Hij leeft ook in boomgaarden in de nabijheid van bossen.

Jachtwijze

Ze vliegen op een karakteristieke golvende manier, zoals alle spechten en tokkelen of roffelen op boomstammen of takken op zoek naar insecten.

Voedsel

Insecten die ze zoeken achter schorsdelen (fruitmot rupsen en poppen). Ze eten soms ook vogeleieren of zelfs jonge vogels, waarbij ze de invliegopening van de nestkast groter maken. Houtinsecten zoals kevers (ongelijke houtboorder, schorskevers of boktorren) en vlinders (glasvlinder, tijgerrups, wilgenhoutrups) worden ook gezocht door het maken van kleine ondiepe gaten en door hun 4 cm lange tong te gebruiken.

Verder eten ze ook allerlei andere insecten.

In de herfst eten ze zaden, noten en bessen en in de winter zaden van dennen, loofhout of hazelnoten.

Voortplanting

Ze maken zelf hun nestholten in bomen op een hoogte van 3 tot 5m, meestal in vermolmd of ziek hout of soms ook in gezond hout. Deze nestholtes zijn tot 30cm diep met een diameter van 12cm en ze hebben een invlieggat van 6cm doorsnede. Soms maken ze hun nest in diepe nestkasten.

In de periode van april tot juli leggen ze 5 tot 7 witte eieren. Per jaar is er 1 legsel.

Gedurende 2 weken broeden ze op de eieren, waarbij het mannetje voornamelijk 's nachts broedt.

Gedurende 3 weken blijven de jongen op het nest en worden nog 8 tot 12 dagen gevoed door de ouders. De jongen worden vooral gevoed met rupsen.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van hoge bomen en bosjes in het landschap.
- ✓ Oude bomen met holtes laten staan.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 15(B)x15(D)x50(H) cm, invliegopening 6 cm diameter.
- Hoogte invliegopening : 35 cm
- Invliegopening en bodem van het nestkastje zijn voorzien van een dubbele plankdikte omdat de spechten nog zelf in het hout pikken.
- Ophanghoogte : 4 – 5 m in bomen
- Laag houtspaanders op de bodem.

5.3.22 Kleine bonte specht – *Dendrocopos minor*

Belang: Insecteneter en zeldzamere broedvogel

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 14-15 cm

Dagactief

Geluid: kort 'kie-kie-kie'

Vlucht : Geen golvende vluchtbeweging

Rugzijde is zwart met witte strepen (dwarsliggend) en buikzijde is wit met zwarte strepen. Mannetje heeft rode voorhoofdvlak. Vrouwtje heeft een vuilwitte voorhoofdvlak.

Vleugelspanwijdte: 20-24 cm

Insecteneter

Standvogel

Leefgebied

Ze leven bij voorkeur in oude bossen, hoogstamboomgaarden, parken en broekgebieden, naar ook in boomgaarden in de nabijheid van bossen.

Jachtwijze

Ze trommelen zachter dan andere spechtensoorten. Ze gaan vooral boven in de boomtoppen op zoek naar kleine insecten, die op stam, takken, twijgen en bladeren worden weggeplukt.

Voedsel

De kleine bonte specht eet kleinere insecten zoals bladluizen (voor de jongen), kevers en hun larven, ook vlinders en hun rupsen, wespachtigen en spinnen.

In de winter eten ze ook zaden, maar minder dan de andere spechten.

Voortplanting

In oude vermolmde bomen maken ze zelf nestholten, ongeveer 20 cm diep en met een vlieggat van 3,5 cm doorsnede.

Per koppel leggen ze 4 tot 5 witte eieren in de periode van april - mei. De broedtijd bedraagt 10 tot 12 dagen, voornamelijk door het mannetje. De jongen blijven gedurende 3 weken op het nest.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van hoge bomen en bosjes in het landschap.
- ✓ Oude bomen met holtes laten staan.
- ✓ Dode bomen laten staan.

Nestkasten

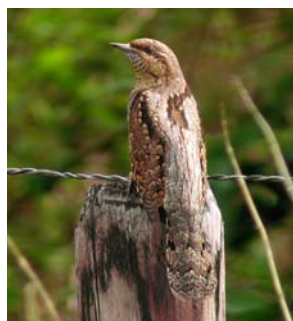

- Gesloten type : 14 (B) x 14 (D) x 30 cm (H), invliegopening 3 cm
- Hoogte invliegopening 20 cm.
- Ophanghoogte : 4 – 5 m en hoger in grote bomen
- Laag houtspaanders op de bodem

5.3.23 Draaihals – *Jynx torquilla*

Belang: Insecteneter en zeldzamere broedvogel

Beschrijving

Basiskenmerken

Lengte: 16-17 cm

Dagactief

Geluid: 'wiet-wiet-wiet' in broedtijd

Vleugelspanwijdte: 27-28 cm

Insecteneter

Trekvogel, aanwezig van april tot september. Zeldzame broedvogel.

Golvende vliegbeweging

Territoriumgrootte: 0,1-0,7 koppels/10 ha in een geschikte biotoop.

Bruingrijs met lichtere vlekken. Buikzijde is crèmekleurig en grijsbruin gespikkeld. De draaihals heeft een korte snavel.

Leefgebied

Ze leven in open bossen, rand van bossen, struikgewas, fruittuinen, bosjes met weiden, langs beken en hoogstamboomgaarden met een graasweide, hagen of heggen met oude bossen, laagstam boomgaarden met nestkasten.

Jachtwijze

Met zijn lange tong gaan ze op zoek naar insecten in de grond (mieren) of achter schorsdelen op de bomen.

Voedsel

30 tot 100% van zijn menu bestaat uit mieren en mierenpoppen, andere kleine insecten (kevers, rupsen, bladwespen, muggen) en spinnen, bladluizen als voeding voor de jongen,. Soms eten ze ook bessen.

Voortplanting

Ze maken hun nest in boom- en muurholtes. Bestaande vogelnesten worden ingenomen na het verwijderen van het meeste nestmateriaal. Ze gebruiken ook nestkasten op 1,5 – 3m hoogte en met een invliegopening van 3,5cm doorsnede. Ze gebruiken geen nestmateriaal.

De draaihals legt 6 tot 10 witte eieren, maar er komen minder jongen uit. Ze leggen 2 legsels per jaar. De broedtijd duurt 2 weken en de jongen verlaten het nest na 20-22 dagen.

Positieve invloeden op de populatie

- ✓ Aanwezigheid van hoge bomen en bosjes in het landschap.
- ✓ Oude bomen met holtes laten staan.
- ✓ Dode bomen laten staan.

Nestkasten

- Gesloten nestkasttype : 14(B)x14(D)x17(H) cm, invliegopening 3,5 cm diameter.
- Hoogte invliegopening: 12 cm
- Ophanghoogte : 1 - 3m aan een boom.
- Gebruiken dezelfde nestkasten jaren na elkaar.
- Bij voorkeur ronde nestkasten.